

Жук Л. Я.,

Національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка, м. Харків

ТЕКСТ ПРИКЛАДУ – НЕВІД'ЄМНИЙ АТРИБУТ СУБМОВИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

У статті визначено статус субмови для фахівців аграрної сфери англійського наукового функціонального стилю в системі мови, невід'ємним атрибутом якої є текст прикладу. Представлено дефініцію тексту прикладу та розкрито особливості його функціонування в даній субмові.

Ключові слова: текст прикладу, субмова для фахівців аграрної сфери, загальнонавчальна мова, ілюстративний матеріал.

В статье определен статус субязыка для специалистов аграрной сферы английского научного функционального стиля в системе языка, неотъемлемым атрибутом которого является текст примера. Представлена дефиниция текста примера и раскрыты особенности его функционирования в данном субязыке.

Ключевые слова: текст примера, субязык для специалистов аграрной сферы, язык общего употребления, иллюстративный материал.

In the paper the status of sublanguage for agricultural specialists of scientific functional style of the English language is determined. The definition of text of example as a special feature of the given sublanguage and its functioning in it are presented.

Key words: text of example, sublanguage for agricultural specialists, general language, illustrative material.

У зв'язку з появою якісно нової формації, що отримала назву “інформаційне суспільство”, з'являються нові та розвиваються уже сформовані субмови, тобто окремі різновиди мови (для реалізації основних функцій мови – спілкування, повідомлення, впливу), які характеризуються наявністю в кожному з них особливих лексико-фразеологічних, частково і синтаксичних засобів, що використовуються виключно або переважно в даному різновиді мови.

Відповідно до теорії субмов, система мови розглядається як усталена сукупність взаємопов'язаних підсистем, які перетинаються, між якими встановлені механізми функціонального, соціального та ситуативного переключення. Таким чином, кожна субмова, яка обслуговує потреби певної мовленнєвої сфери, складається із трьох класів мовних одиниць: абсолютно специфічних одиниць (термінів), відносно специфічних одиниць, які зустрічаються більше ніж в одній підмові та неспецифічних (одиниці загальнонавчальної мови), які складають основу кожної субмови.

У наявних вітчизняних і зарубіжних лінгвістичних розвідках виявлено великий інтерес до мов спеціального призначення [6; 7; 8; 9; 1; 3; 4; 5]. Але величезний пласт англійської мови – субмова для фахівців аграрної сфери недостатньо висвітлений і потребує подальших розвідок. Актуальність обумовлена великим інтересом сучасної лінгвістики до проблем функціонування англійської мови для спеціальних цілей, а також їх важливістю для професійної іншомовної підготовки студентів.

Об'єктом нашого дослідження є текст прикладу в субмові для фахівців аграрної сфери. Предметом є вивчення особливостей функціонування текстів прикладів в субмові для фахівців аграрної сфери. Мета роботи полягає у визначенні дефініції тексту прикладу та його лінгвістичного статусу. Матеріалом дослідження слугували 1000 текстів прикладів відібрані методом суцільної вибірки з американських друкованих видань.

Англійська мова для фахівців аграрної сфери – це вичерпна усталена мова, яка має специфічний вжиток в конкретній галузі людської діяльності, а саме, сільському господарстві, при цьому охоплюючи мову науки взагалі та стандартну (загальнонавчальну). Англійська мова для фахівців аграрної сфери – це вживання англійської мови в будь-якій мовленнєвій сфері, яка релятивна до сільського господарства: машинобудування, рослинництво, тваринництво, хімічне виробництво, екологія, економіка, енергетика, генетика, селекція, ветеринарія, харчова промисловість, техніка, комп'ютерні технології, педологія та інше. Англійська мова спеціального призначення, а точніше, субмова для фахівців аграрної сфери потрібна інженерам, фермерам, вченим, студентам, чия майбутня кар'єра пов'язана із сільськогосподарським виробництвом.

Субмові для фахівців аграрної сфери властиві домінантні та факультативні характеристики. Вона, як і будь-яка інша субмова, відрізняється від мови загального вжитку – стандартної своєю спеціальною лексикою – термінологією, оскільки саме термінологія представлена не фрагментарно на фоні загальнонавчальної лексики, а вона формує свої субмови, організовані за тим самим принципом, що й загальна мова, але менші за обсягом і професійно орієнтовані. Термінологія є домінантною характеристикою субмови для фахівців аграрної сфери:

Let us consider three major reduced tillage systems. Minimum till uses a disc or chisel plow rather than a traditional moldboard plow. A chisel plow makes a trench in the soil in which seeds can be planted. It leaves up to 75 percent of plant debris on the surface between the rows, preventing erosion. Conserv-till farming uses a coulter, a sharp disc. It slices through the soil, opening up a furrow just wide enough to insert seeds. This disturbs the soil very little and leaves almost all plant debris on the surface. No-till planting is accomplished by drilling seeds ... (Schultz: 257).

Текст прикладу виступає невід'ємним атрибутом субмови для фахівців аграрної сфери, що визначає антропоцентричний характер даної субмови та зумовлює актуальність дослідження. Характерною домінантною особливістю текстів субмови для фахівців аграрної сфери є їх членування на абзаци, частини, що мають свої заголовки, та активне вживання засобів графіки. Виявлено, що значна кількість виділених частин є тек-

стами прикладів. Таке виділення частин прагматично зумовлене, виділенні частини називають структурно-прагматичними частинами. Приклад як тип тексту – це прагматично обумовлена одиниця комунікації, яка характеризується композиційно-змістовою, композиційно-стилістичною та функціональною єдністю, має специфічну маркованість своєї композиційної організації й надає додаткову інформацію експланаторного, ілюстративного, аргументативного чи повчального характеру висловленню, до якого наводиться, виступаючи невід'ємним атрибутом мов спеціального призначення наукового функціонального стилю. В переважній більшості, вони короткі за змістом та повністю копіюють усі ознаки тексту, в якому вживаються, а інколи, навіть контрастують з ним, що дає змогу більш глибоко дослідити всю палітру мовних засобів, які вживає автор наукового тексту.

Тексти прикладів створюють ситуацію "текст в тексті" в загальній тканині тексту. Приміром, зафіксовано величезну кількість текстів прикладів, які виділені графічно: заголовки подається на фоні, зафарбованому у червоний колір, зліва весь об'єм тексту маркується вертикальною лінією, від загального контексту вони відокремлюються пробілами, мають лексичні маркери: *But controlling human behavior is difficult and sometimes controversial, as the following example illustrates.*

Drug Testing: A Controversial Control System

Employee drug use is a serious problem. Possible consequences of employee drug use include injuries, illness, absenteeism, breakage, theft, and reduced productivity. It is estimated that ... (Bateman: 476).

Текст прикладу свідчить, що автор вдається до прийому акцентного виділення, й виділений фрагмент маркує як текст прикладу – *as the following example illustrates.*

Виявлено, що четверта частина досліджуваних текстів прикладів розпочинає розділи, тексти цього типу мають свої заголовки, розміщені на окремій сторінці. Приміром, на сторінці 263 подано текст прикладу *Two Vastly Different Companies*, а на наступній сторінці (264) основний виклад розділу 11 розпочинається оглядом представлено вище тексту прикладу: *As you can see from the two examples above, there are different routes to success (Bateman: 263-264).* Презентація текстів прикладів перед розділом реалізує категорію проспекції. Ретроспекція є також поширеним явищем в досліджуваних підмовах, наприклад: *As we have noted (Certo: 318).* За допомогою ретроспекції і проспекції здійснюється той процес, без якого неможливе осмислення того, що відбувається [2, с. 105].

Окрім текстів прикладів у субмові для фахівців аграрної сфери виявлено інші засоби наочності й ілюстративності: аналогії, таблиці, статистичні дані: *The International Soil Reference and Information Centre in the Netherlands estimates that every year 3 million hectares (7.4 million acres) of cropland are ruined by erosion, 4 million hectares are turned into deserts, and 8 million hectares are converted to nonagricultural uses (Cunningham: 223).*

Поширеними є таблиці з прикладами. Так на сторінці 258 автор наводить таблицю, в якій подано приклади: *Table 9.2 displays a classification of nonmanufacturing operations, with some examples of each type of operation (Certo: 258).*

Виявлено активне вживання дефініцій, наприклад: *One of the more concise definitions is: "Farm management is concerned with the decisions ... (Kay: 9).* Кожна дефініція супроводжується текстом прикладу, який пояснює чи ілюструє поняття. Субмова для фахівців аграрної сфери характеризується наявністю великої кількості посилок на праці інших вчених, цитат, які складають науковий апарат роботи.

Дані аналізу показують, що субмова для фахівців аграрної сфери, з одного боку, багатша, ніж загально-вживана мова, за рахунок спеціальних термінів, багатого ілюстративного та наочного матеріалу, з іншого – бідніша, оскільки використовує лише частину лексичних засобів загально-вживаної. Визначено, що текст прикладу виступає однією із домінуючих характеристик досліджуваної субмови. Детальне вивчення інших провідних та факультативних характеристик даної субмови є перспективою нашого подальшого дослідження.

Література:

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ / Г. В. Барабанова: Монографія. – К.: Фірма "ІНККОС", 2005. – 315 с.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
3. Жук Л. Я., Кошелєва О. А. English for specific purposes: examples and terminology / Всеукраїнська науково-практична конференція "Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи" 16 травня 2012 р.: Харків: Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". – 2012. – С. 51-53.
4. Отрошенко Л. Особливості формування іншомовної професійної комунікативної компетентності у вищих навчальних закладах Німеччини / Л. Отрошенко // Наукові записки кафедри педагогіки: зб. наук. пр. – Харків, 2007. – № 19. – С. 152-157.
5. Секрет І. В., Жук Л. Я., Ємельянова Є. С. [та ін.] // Іншомовна професійна компетентність у вищому технічному навчальному закладі: монографія / І. В. Секрет, Л. Я. Жук, Є. С. Ємельянова [та ін.] // Під заг. ред. І. В. Секрет. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2011. – 320 с.
6. Carver D. Some propositions about ESP. / D. Carver // The ESP Journal, 2, 1983. – P. 131-137.
7. Hutchinson T. English for Specific Purposes. A learning-centred approach / T. Hutchinson – (New directions in language teaching). – Cambridge Un-ty Press, 1992. – 183 p.
8. Jones G. ESP textbooks: Do they really exist? / G. Jones // English for Specific Purposes, 1990. – P. 89-93.
9. Strevens P. ESP after twenty years: A re-appraisal / P. Strevens // In M. Tickoo (Ed.), ESP: State of the Art. Singapore: SEAMEO Regional Centre, 1988. – P. 1-13.

Джерела ілюстративного матеріалу:

10. Bateman Th. S., Snell S. A. Management. Building Competitive Advantage. – 8d ed. / Th. S. Bateman, S. A. Shell. – N. Y. : Irvin, The McGraw-Hill Companies, Inc., 2009. – 588 p.
11. Certo S. C., Peter Paul. Strategic Management: A Focus on Process / S. C. Certo, Paul Peter. – USA: McGraw-Hill, Inc., 2008. – 372 p.
12. Cunningham W. P. Environmental Science / W. P. Cunningham. – 6d ed. Wm. C. Brown Communications, Inc., 2009.
13. Kay R. D., Edwards W. M. Agricultural Economics / R. D. Kay, W. M. Edwards. – N. Y. : McGraw-Hill, Inc., 2010. – 458 p.
14. Schultz Th. Transforming Traditional Agriculture / Th. Schultz. – N.Y. : Yale University Press, 2010. – 278 p.